

فرانک تحقیقاتش در زمینه فلسفه اسلامی را با پژوهش‌های واژه‌شناسانه آغاز نموده و کنجکاویش در خصوص واژگان مطرح در متون فلسفی اولیه مسلمانان وی را به تحقیق در باب ریشه احتمالی آن‌ها سوق داده است.

تقلید»^{۱۹}، «بهره‌گیری غزالی از فلسفه ابن‌سینا»^{۲۰}، «تصحیح و ترجمه انگلیسی داورسالة عقیدتی لَمَخ فی الاعتقاد و الفصول فی الاصول از ابوالقاسم قُشیری»^{۲۱}.

۲) کلام اسلامی در دوره اولیه: معتزله و [ابوالحسن] اشعری^{۲۲}

این جلد مشتمل است بر نه مقاله در ۳۸۴ صفحه که از آن شمار پنج مقاله مربوط است به موضوعاتی در باب کلام معتزلی متقدم مثل: «بررسی صفات الهی بر اساس تعالیم ابوالهذیل عَلاف»^{۲۳}، «چند فرض بنیادین در مکتب معتزله بصره»^{۲۴}، «المعدوم و الموجود: معدوم، موجود و ممکن در تعالیم ابوهاشم جَبایی و پیروانش»^{۲۵}، «ساختار و کارکرد نظریه 'احوال' ابوهاشم جَبایی»^{۲۶}. چهار مقاله دیگر اختصاص یافته است به بررسی جوانبی از اندیشه‌های کلامی ابوالحسن اشعری همچون: تطورات و تحولات اندیشه کلامی او^{۲۷}، بررسی و تحلیل بخشی از کتاب اللغح^{۲۸} (ترجمه‌ای ناستوار از این مقاله به زبان فارسی در قالب یک کتاب انتشار یافته^{۲۹} که نقدی نیز بر آن نگاشته شده است)^{۳۰}، «تلقی اشعری از سیرت و نقش استدلال نظری در علم کلام»^{۳۱} و «تصحیح و ترجمه انگلیسی رساله الحث علی البیحا اشعری (این رساله اغلب با نام جعلی رساله استحسان الخوض فی علم الکلام معروف است)»^{۳۲}.

۳) کلام اسلامی کهن (کلاسیک): اشاعره^{۳۳}

در این جلد چهارده مقاله در ۴۲۸ صفحه منتشر شده است که همگی در دو دهه آخر حیات و فعالیت علمی ریچارد فرانک نگاشته شده و به نوعی نمودار حاصل تحقیقات و تأملات نهایی وی در زمینه ابعاد گوناگون کلامی، فلسفی و اخلاقی مکتب اشاعره در دوران متقدم است. موضوع بیشتر مقالات مندرج در این مجلد مربوط است به تحقیق در کلام اسلامی و به طور خاص کلام اشعری، اما در کنار این مقالات، چند جُستار دیگر هم به چاپ رسیده در باب موضوعاتی همچون فهم زبان عربی و ترجمه از عربی به زبان‌های اروپایی^{۳۴}، «نکات و ملاحظاتی در باب 'طبیاع' در آموزه‌های ابومنصور مائردی»^{۳۵}، «آزادی عمل (اختیار) انسان

در تعالیم قاضی عبدالجبار معتزلی»^{۳۶}. دو مقاله «هستی‌شناسی اشعری:

ذوات اولیه»^{۳۷} و «معدوم و ممکن در تعالیم اشعری متقدم»^{۳۸} نیز که در این مجلد باز چاپ شده است و روی هم رفته حجمی قریب به یک کتاب دارند، به گفته خود فرانک^{۳۹}، چکیده‌ای است از مبانی هستی‌شناسی و الهیات اشعری به همراه بررسی مفصل معانی اصطلاحات فنی کلامی و کاربرد رسمی آن‌ها در آثار چند تن از متکلمان پیشرو این مکتب، که بر اساس نتایج مطالعات و تحقیقات چندین ساله وی در حوزه کلام اشعری متقدم نگاشته شده است. دو مقاله نامبرده، از این جهت که حاوی تحلیل‌ها و تدقیقات سودمندی در خصوص تعریف و تبیین و کاربرد برخی از بنیادی‌ترین و مهم‌ترین اصطلاحات کلامی در قلمرو هستی‌شناسی (مثل شیء، ذات، نفس، عین، موجود، صفت، معنی، حقیقت، جوهر، عرض، قدیم، بقا) در متون کهن کلام اشعری است، درخور توجه ویژه به نظر می‌رسد. فرانک یادآور شده که این دو مقاله خصیصه «تیزفهمی و قدرت عقلی بالای» متکلمان اشعری برجسته را نیز آشکار می‌سازد. این ارزیابی فرانک، به عنوان محقق متخصص در کلام اشعری، از مرتبه تیزبینی و تیزوری متکلمان اشعری، در نقطه مقابل ایستاری قرار دارد که برخی از استادان برجسته فلسفه ما در ایران معاصر در خصوص میزان دانش و شعور متکلمان اشعری برگزیده‌اند و غالباً آنان را تا سطح افرادی کم‌خرد و کوتاه‌فکر و کودن فروکاسته‌اند!

در پایان هر یک از سه مجلد پیش‌گفته نمایه‌های گوناگونی فراهم آمده است که راهنمای سودمندی است برای دست‌یافتن پژوهشگران به مطالب مورد نظر خود. چند مقاله کتاب‌بزرگانه نیز به زبان آلمانی و انگلیسی در معرفی این مجموعه مقالات سه جلدی به چاپ رسیده است که در آن‌ها به وجوه مختلف ارزش و اهمیت این مجموعه اشاره شده است. یادکردنی است که مجموعه مزبور مشتمل بر تمامی مقالات فرانک نیست و از وی مقالات دیگری هم انتشار یافته که در این مجموعه باز چاپ نشده و نباید از

آن‌ها غافل ماند. برای نمونه می‌توان به مقاله او در باب یکپارچگی ادبی سوره منافقون^{۴۰} اشاره کرد که از معدود مقالات فرانک خارج از حیطه فلسفه و کلام اسلامی به شمار می‌آید و علاقه وی به مسائل زبان‌شناسی و زبان عربی موجب نگارش آن شده است.

سیر کلی مطالعات و تحقیقات فرانک از آغاز تا آخرین سال‌های عمرش، در مقاله‌ای که خود وی در این خصوص نگاشته است، به خوبی بازنموده شده. در سال ۲۰۰۲ میلادی کنفرانسی به منظور بزرگداشت ریچارد فرانک در دانشگاه کمبریج برگزار می‌گردد و از او خواسته می‌شود که در این مجلس درباره علت و زمینه علاقه خاص او به تحقیق در کلام اسلامی و فرایند پیشرفت پژوهش‌ها و نیز دستاوردهای مهمش در این رشته توضیحاتی ارائه کند. متن سخنرانی وی در این کنفرانس، زیر عنوان «با کلام»، هم در جلد نخست مجموعه مقالات فرانک چاپ شده است^{۴۱} و هم در جشن نامه‌ای^{۴۲} که به مناسبت تکوین داشت وی منتشر شده. در این نوشته، فرانک شرحی مختصر از زندگی علمی خود و سیر تاریخی تحصیلات و مطالعات و نگارش مقالاتش در حوزه کلام اسلامی ارائه کرده است که گزارشی است بسیار خواندنی و نکته‌آموز. افزون بر این، او در ضمن شرح سیر و سلوک علمی خود به پاره‌ای از دستاوردها و نکات دقیق کلامی که حاصل اندوخته‌ها و آموخته‌های او در سال‌های طولانی پژوهش در کلام اسلامی است اشاره نموده که بسیار ارزنده و آموزنده است. در اینجا به اجمال برخی از مهم‌ترین نکاتی که وی در این شرح حال بیان نموده بازگویی شود.

فرانک نخست یادآور شده است که در دوره لیسانس به خواندن فلسفه یونانی و برخی از آثار افلاطون و ارسطو به زبان یونانی اشتغال داشته است. او سپس در دانشگاه ژنوا نزد فرانچسکو گابریلی^{۴۳} کتابی از فارابی به نام تلخیص نوامیس افلاطون را می‌خواند. همچنین، متونی در باب دوره تکوین کلام اسلامی از جمله کتاب مکمل و نخل شهرستانی را در نزد لوی دلا ویدا^{۴۴} فرامی‌گیرد. همواره افزوده که تحقیقاتش در زمینه فلسفه اسلامی را با پژوهش‌های واژه‌شناسانه آغاز نموده و